

Kommentarer til forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak

Kapittel 1. Generelle bestemmelser

§ 1 *Formål*

Produksjonsdyr i landbruket som beiter fritt på utmarksbeite utsettes for ulike påkjenninger som blant annet sykdom, ulykker, påkjørsler og angrep fra rovvilt. Gjennom denne forskrift søker man å begrense tap og skade forårsaket av rovvilt gjennom å iverksette effektive forebyggende tiltak.

På nasjonalt, regional og lokalt nivå oppstår det konflikter som kan knyttes til rovvilt. Dette er ikke bare konflikter som handler om tap og skade av beitedyr, men kan for eksempel være knyttet mer direkte til forholdet mellom menneske og rovdyr. Gjennom konfliktdempende tiltak etter denne forskrift ønsker man å formidle kunnskap om rovvilt og rovviltforvaltning samt å skape arenaer hvor ulike sider i rovdyrdebatten kan møtes for dialog. Å nå ut til barn og unge med kunnskap og informasjon er et viktig element, og tiltak som rettes mot barn og unge skal særlig prioriteres ved tildeling av midler.

Innenfor husdyr- og tamreinnæringen finnes det mange ulike aktører. Det er derfor et mål med denne forskrift at man skal legge til rette for en enda bedre samordning mellom de ulike etater og aktører, og deres virkemidler. Ved tildeling av midler bør man søke å koordinere med andre tilskuddsordninger i husdyr- og tamreinnæringen.

§ 2 *Målgruppe*

Målgruppen for tilskudd etter denne forskrift er foretak med produksjonsdyr i landbruket, kommuner og lokalsamfunn. Lokale, regionale og landsdekkende organisasjoner og forskningsinstitusjoner kan også søke om tilskudd.

Som produksjonsdyr i landbruket regnes i denne forskrift husdyr og tamrein, men også for eksempel bifolk/bikuber, gris, fjørfe og hjortevilt i oppdrett.

Søknader som omfatter hele beitelag, siidaer og reinbeitedistrikt skal prioriteres ved behandling av søknader.

Norske tamreineiere som har lovlig beiterett i Sverige, og svenske tamreinreineiere som har lovlig beiterett i Norge kan også søke om tilskudd.

§ 3 *Kunngjøring*

Denne bestemmelsen beskriver hvordan tilskuddsordningen skal kunngjøres.

§ 4 *Innlevering av søknad*

For å kunne søke om midler til forebyggende eller konfliktdempende tiltak, må det opprettes en brukerkonto i Direktoratet for naturforvaltning sitt elektroniske søknadssenter. Brukerkontoen er personlig, evt. knyttet til firma, kommune, beitelag, eller reinbeitedistrikt, og registreres med en gyldig e-postadresse. Firma, kommune, beitelag, reinbeitedistrikt bør bruke en fast e-post adresse, uavhengig av saksbehandler/leder.

Nærmere informasjon om hvordan man søker framkommer i søknadssenteret. Før data kan legges inn i søknadsskjemaet, må søker bekrefte at han/hun aksepterer de oppgitte opplysninger og vilkår for å levere søknad og motta eventuelle tilskudd. Det elektroniske søknadsskjemaet er bygget opp slik at søkeren kun skal behøve å fylle ut de opplysninger som er relevante for den søknad som leveres. Hvis søker ønsker å legge ved utfyllende opplysninger, kan disse lastes opp som eget vedlegg.

Det er et krav at søknaden leveres elektronisk. Søkere som har problemer med å levere søknaden elektronisk, kan kontakte kommunen eller fylkesmannen for bistand.

Fylkesmannen kan dispensere fra søknadsfristen 15. januar, jf. forskriften § 16. Rovviltnemnda og fylkesmannen kan vurdere søknader som kommer inn etter denne dato hvis det er tilgjengelige midler, for eksempel fordi planlagte tiltak ikke er gjennomført.

Når det gjelder søknader om akutte tiltak så skal det før søknad legges inn i elektronisk søknadssenter gjøres avtale med den respektive fylkesmann om hvilke tiltak som skal gjennomføres. Det er derfor ikke anledning til å søke om akutte tiltak gjennom elektronisk søknadssenter uten avtale med fylkesmannen på forhånd. Søknader om tilskudd til akutte tiltak kan legges inn hele året.

Kapittel 2. Tiltakstyper

§ 5 Tiltak med direkte tapsreducerende effekt

For at tilskudd skal kunne gis må det omsøkte tiltaket ha en direkte taps- og skadeforebyggende effekt. Hvilke tiltak som i størst mulig grad gir denne effekten kan variere mellom beiteområder, dyreslag, tid på året, samt hvilken rovviltart som er tilstede i beiteområdet. Fylkesmannen må derfor ved vurdering av tiltaket ta hensyn til hva som i det enkelte området gir en direkte tapsreducerende effekt. Blant annet vil tidlig sanking være et godt tiltak i områder med forekomst av jerv og bjørn, men ikke like effektivt mot gaupeskader da disse fordeler seg jevnere utover året. Innenfor ulverevir er det tiltak som fysisk skiller rovdyr og beitedyr som er aktuelt (for eksempel rovviltavvisende gjerder, hjemmebeite, flytting).

Flere av tiltakene nevnt under bokstav a og b kan ha karakter av å være akutt tiltak, i konkrete skadesituasjoner. Slike tiltak skal avklares direkte med fylkesmannen, jf. kommentarene til § 4.

For at en søknad om akutte tiltak skal innvilges bør følgende kriterier være tilstede:

- det må være dokumentert et visst skadeomfang fra fredet rovvilt
- potensialet for fremtidig og vedvarende skade må være tilstede
- skadesituasjonen må være akutt og pågående

Alle søknader under § 5 skal rettes til fylkesmannen i søkers bostedsfylke/reinbeiteområde. Direktoratet for naturforvaltning er ikke mottaker av søknader etter § 5.

Bokstav a

For å redusere tapet av beitedyr vil det i mange områder være behov for å skille rovdyr og beitedyr i tid og rom. All erfaring de siste tiårene tilsier at tiltakene listet under bokstav a, er de tiltakene som har den beste skadeforebyggende effekten. Flere av tiltakene er imidlertid

kostnadskrevende, og økonomiske prioriteringer kan føre til at slike tiltak likevel ikke blir iverksatt. Den regionale forvaltningsplanen legger også føringer på hvilke tiltak nemnda ønsker å prioritere i henholdsvis prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder.

Det er utarbeidet nasjonale standarder for de mest vanlige forebyggende tiltakene som er aktuelle for husdyreiere. Disse standardene skal følges om ikke annet er bestemt i vedtak om tilskudd. Oppdaterte standarder finnes i søknadsskjemaet i elektronisk søknadssenter. Standardene finnes også på direktoratets hjemmesider. I de tilfeller det ikke finnes en nasjonal fastsatt standard er det de vilkår som fastsettes av fylkesmannen i vedtaksbrevet som til en hver tid er gjeldende, i tillegg til de generelle vilkår som framkommer av denne forskriften.

Midlertidig eller varig flytting av tamreinflokken til mindre rovviltutsatte områder vil ha en direkte tapsreducerende effekt. Utnytting av ulike beiter til ulike årstider inngår som en del av ordinær reindrift med formål om å optimalisere beitemulighetene i distriktet, men også med det formål å redusere rovdrypress. Fylkesmannen må vurdere hvor stor andel av kostnadene som kan dekkes over midlene til forebyggende tiltak, utover det som inngår i ordinær drift.

Kalving i gjerde er et tiltak som fysisk skiller rovdyr fra rein i en sårbar periode. Nødvendige tillatelser til oppsett av gjerde må være avklart før tiltaket kan iverksettes. Dette gjelder også evt. tidsavgrensning på midlertidige gjerdene. Evt. brudd på slike tillatelser/avtaler kan føre til krav om tilbakebetaling.

Bokstav b

Utvidet tilsynsaktivitet alene skal ikke støttes økonomisk, men kan støttes i kombinasjon med andre tiltak da utvidet tilsyn i seg selv ikke anses å ha en direkte tapsreducerende effekt. Tilsyn i beiteområdet er en del av den ordinære driften i både husdyr- og tamreinnæringen og det enkelte foretak er gjennom dyrevelferdsloven og erstatningsforskriften for husdyr og tamrein pålagt et *minimum* av tilsyn på 1 gang per uke. Tilsynet skal også tilpasses beiteområdets- og besetningens størrelse. For å sikre tilstrekkelig god dyrevelferd må man særlig forvente at det i store besetninger med sau utføres tilsyn utover minimumskravet i lovverket. Tilskudd til utvidet tilsyn kan allikevel gis når det kombineres med andre tiltak som er nevnt i § 5. I rapporteringen av slike tiltak skal det legges fram en signert tilsynslogg som presiserer tidsbruk både på ordinært tilsyn og utvidet tilsyn.

Når det gjelder bruk av kadaverhund i kombinasjon med tilsyn, er hensikten ikke først og fremst å forebygge skade, men å gjenfinne kadaver for dokumentasjon av skade. Effekt av kadaverhund i seg selv kan derfor ikke sies å være direkte tapsreducerende. Når det oppstår en akutt skadesituasjon, er det imidlertid viktig å få rask oversikt over situasjonen og finne døde/skadde dyr, samt intensivere tilsynet, for å hindre nye skader. Til dette kan bruk av kadaverhund være effektivt. Det er likevel viktig at hunder som brukes er trent i å søke kadaver, og fylkesmannen bør normalt sette vilkår om at det er godkjente ekvipasjer med kadaversøkende hunder som brukes til dette.

Bokstav c

Det kan være ulike tiltak som er direkte tapsreducerende som ikke er listet i bokstav a eller b, men som likevel kan høre inn under formålet i § 5. Det er derfor viktig at fylkesmannen i hvert enkelt tilfelle gjør en grundig vurdering av tiltak som ikke naturlig faller inn under bokstav a eller bokstav b. For å være berettiget støtte, må tiltakene likevel falle innenfor formålet i § 1. Eksempel på slike tiltak kan være kursvirksomhet som har som målsetting å gi opplæring i jakt

på store rovdyr eller effektivisering av rovviltjakt. En grunnleggende forutsetning for at tilskudd kan gis til prosjekter knyttet til jakt på store rovdyr er at de er i henhold til gjeldende regelverk og forvaltningsprinsipper. Andre prosjekter som initieres av fylkesmannen kan også være aktuelle her.

Tidlig samling og slaktning av rein kan være et tiltak med direkte tapsreducerende effekt. Intensjonen er å ta ut slaktedyr tidlig på høsten for å hindre at disse blir tatt av rovvilt i perioden fram mot ordinær slaktning senere på høsten.

Godtgjøring ved skadefellingsforsøk finansieres med midler fra forebyggende og konfliktdempende tiltak, og er hjemlet i rovviltforskriften § 9, bokstav a. Midler som tildeles kommunale/interkommunale skadefellingslag til slik godtgjøring, samt fellingsvederlag med hjemmel i viltloven § 51 og rovviltforskriften § 9, er ikke omfattet av denne forskrift.

Bokstav d

Tilskudd til omstilling kan ytes til søkere med utmarksbasert sauehold som over et lengre tidsrom har hatt omfattende rovviltskader. Midlene skal primært brukes i prioriterte rovviltområder, men kan i særskilte tilfeller brukes til omstilling uavhengig av yngleområder og rovviltart. Det er en forutsetning at hele besetningen tas ut av beiteområdet og at alt sauehold på eiendommen opphører.

En arbeidsgruppe nedsatt av Miljøverndepartementet har foreslått at driftsomstilling grunnet rovvilt fastsettes i egen forskrift. Dersom en slik forskrift fastsettes, faller bokstav d i denne forskrift bort.

§ 6 Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget

For å begrense tap av husdyr og tamrein til rovvilt er forebyggende tiltak et viktig virkemiddel. Gjennom flere år har man opparbeidet seg kunnskap og erfaring slik at man nå har tiltak som reduserer tap av beitedyr. Det er likevel et kontinuerlig behov for ny kunnskap på området, slik at man hele tiden kan effektivisere de tiltak man allerede har eller etablere nye tiltak.

Elektronisk overvåking er et virkemiddel som i stor grad er i bruk over hele landet og blir rapportert å være et nyttig redskap i den ordinære sauedriften. For tamrein er tiltaket lite utprøvd, og lite aktuelt. Elektronisk overvåking innebærer i hovedsak bruk av GPS-baserte radiobjeller, lammenoder, merkeavlesere og satellitt-baserte radiobjeller. Rapporter viser imidlertid at bruk av elektronisk overvåking i seg selv ikke er direkte tapsreducerende for rovviltskader, men kan bedre oversikt og effektiviteten i sauedriften. I rapport fra Bioforsk Nord Tjøtta og NINA, *Evaluering og prioritering av forebyggende tiltak i rovviltregion 2* fra 2012 påpekes det at radiobjeller ikke er å anse som et direkte forebyggende tiltak mot rovviltskader, men er først og fremst et system for å effektivisere drift og dokumentere rovviltskader. Rapport fra Trøndelag Forskning og Utvikling, *Erfaringer med bruk av elektronisk overvåkningsutstyr på beitedyr – 2011* viser også til samme erfaring. Det påpekes at radiobjeller er nyttig med tanke på f. eks gjenfinning av sau i beiteområdet og effektiv sankning.

I enkelte områder hvor man f. eks over flere år har hatt store tap av beitedyr uten at man har klart å finne tapsårsak, men mistenker at rovvilt forårsaker tap, kan man gjøre nytte av elektronisk overvåking i en begrenset tidsperiode for å få et bedre kunnskapsgrunnlag. Ut fra dette kan det prioriteres midler til elektronisk overvåking, men midlene må målrettes mot områder der slik

overvåking kan bedre kunnskapsgrunnlaget. Kadaverhund kan også brukes i områder der tapsårsaker er dårlig kjent, for å bedre kunnskapsgrunnlaget, jf. kommentarene til § 5, bokstav b.

I enkelte reinbeiteområder meldes det årlig inn store tap, og det er et stort sprik mellom de tap som meldes som drept av rovvilt, og det fylkesmannen finner grunnlag for å erstatte med dagens regelverk. Kartlegging av taps- og strukturforhold i reinbeitedistrikt med spesielt store tap er derfor fortsatt nødvendig, for å bidra til utvikling av effektive forebyggende tiltak.

§ 7 Konfliktdependende tiltak

Tilskudd til konfliktdependende tiltak skal bidra til å gi en balansert kunnskap om rovvilt og rovviltforvaltning. Det finnes en relativt bred samling med tiltak som kan plasseres i denne kategorien og det er derfor viktig at hvert enkelt tiltak vurderes. Midler kan f. eks. nyttes til å skape arenaer hvor parter på ulike sider i rovviltdebatten kan møtes for dialog, kunnskapsformidling om rovdyr i skolen, temakvelder om rovviltforvaltning, eller prosjekter som omhandler det å leve med rovdyr.

Autoriserte rovviltsentre finansieres ikke av midler til forebyggende- og konfliktdependende tiltak. Slike rovviltsentre har likevel mulighet til å søke om midler til konkrete tiltak i samsvar med denne bestemmelsen.

Kapittel 3. Saksbehandling

§ 8 Behandling av søknader

Direktoratet for naturforvaltning fordeler midlene til forebyggende og konfliktdependende tiltak til den enkelte rovviltregion med utgangspunkt i tidligere skader og konflikter, måloppnåelse, samt regional forvaltningsplan for rovvilt. Den regionale rovviltneemnda fordeler midler til de respektive fylkesmenn innenfor sin region. Nemnda gir føringer til den enkelte fylkesmann for bruken av midler til henholdsvis forebyggende tiltak rettet mot produksjonsdyr i landbruket, konfliktdependende tiltak rettet mot kommuner og lokalsamfunn og eventuelt andre tiltak.

Fylkesmannen behandler den enkelte søknad om tilskudd. Tilsagnsbrevet til tilskuddsmottaker skal inneholde:

- a) beskrivelse av tiltaket, slik at det ikke er tvil om hvilket tiltak som skal gjennomføres
- b) tilskuddet størrelse
- c) tilsagnets varighet, med angivelse av tidspunkt for bortfall av tilsagnet
- d) at tilskuddsmottaker umiddelbart må underrette fylkesmannen/Direktoratet for naturforvaltning dersom noen av forutsetningene for gjennomføring (teknisk/faglig, økonomisk eller framdriftsmessig) ikke lar seg gjennomføre
- e) utbetalingsplan, jf. § 11
- f) krav til rapportering og regnskap jf. § 12
- g) forbehold om at fylkesmannen/Direktoratet for naturforvaltning eller Riksrevisjonen kan iverksette kontroll med at tilskuddet er nyttet etter forutsetningene, jf. § 13
- h) forbehold om at tilskuddet kan bli krevd tilbakebetalt helt eller delvis dersom nærmere angitte tiltak ikke blir gjennomført etter forutsetningene
- i) informasjon om klageadgang, jf. § 15.

Ved større prosjekter som omhandler flere søkere i samme kommune bør kommunen trekkes inn i prosjektet. Dette for å sikre nødvendig samordning og lokal forankring.

Søkere som ikke blir tildelt tilskudd skal motta brev om avslag. I tilfeller der søkere blir tildelt et mindre tilskudd enn omsøkt skal dette framgå av tilsagnet, og søkeren skal gis en begrunnelse for dette. Begrunnelse for avslag kan blant annet være at fylkesmannen/Direktoratet for naturforvaltning etter en samlet vurdering ikke finner å ville støtte tiltaket/prosjektet, søker ikke skriftlig har akseptert tilsagn og vilkår innen en gitt frist, jf. § 9, tidligere tilskudd er brukt i strid med forutsetningene, herunder at søker har unnlatt å sende inn rapporter m.m., eller at det ikke er budsjettmessig dekning til å dekke det omsøkte tilskuddet.

En grunnleggende forutsetning for at det skal gis tilskudd til forebyggende tiltak er at foretak med produksjonsdyr er innenfor det regelverk som til en hver tid er gjeldende for hold og drift. Samtidig er det slik at i enkelte områder med høy og kontinuerlig rovdyrskade så kan Mattilsynet med hjemmel i dyrevelferdsloven gi varsel om pålegg eller pålegg om beitenekt. § 8 i denne forskrift er ikke til hinder for at foretak som står i fare for slike pålegg eller har fått slike pålegg, skal kunne få tildelt midler til forebyggende tiltak.

§ 9 Aksept av tilsagn

Aksept av tilsagn og vilkår skal skje gjennom det elektroniske søknadssenteret til Direktoratet for naturforvaltning. I særlige tilfeller kan fylkesmannen gjøre avtale om andre måter for aksept av tilsagn om det er mer hensiktsmessig.

Hvis søker ikke aksepterer tilsagn og vilkår innen fristen, bortfaller tilsagn om tilskudd i sin helhet.

§ 10 Nasjonale satser

For enkelte forebyggende tiltak er det hensiktsmessig å fastsette en nasjonal sats for å øke forutsigbarheten for søker og sikre en likebehandling mellom fylkene. Satsene skal dekke de faktiske utgiftene som er knyttet til iverksettelse av det enkelte tiltak. Satsene gjelder for tidlig nedsanking av sau og hjemmebeite.

Når det gjelder evt. andre satser for forebyggende tiltak, fastsettes dette av rovviltnemnda. Rovviltnemndas avgjørelse om satser for forebyggende tiltak er å anse som en forskrift etter forvaltningsloven § 2 første ledd, bokstav c. Dette betyr at rovviltnemnda i sin forberedelse av saken må følge forvaltningslovens regler om utarbeidelse av forskrifter, jf. forvaltningsloven kapittel VII.

§ 11 Utbetalingsplan

Utbetaling skal normalt skje etterskuddsvis i takt med tilskuddsmottakers forbruk på følgende måte:

- a) Tilskudd under kr. 150 000 kan utbetales i en sum.
- b) Tilskudd mellom kr. 150 000 og kr. 500 000 utbetales i to terminer eller halvårlig.
- c) Tilskudd mellom kr. 500 000 og kr. 3 500 000 utbetales i fire terminer eller kvartalsvis.
- d) Tilskudd over kr. 3 500 000 utbetales månedlig.

Ved utbetaling i flere terminer skal siste utbetaling normalt holdes igjen til det foreligger sluttrapport og denne er funnet tilfredsstillende av tilskuddsforvalter. Tilskuddsforvalter kan i

særskilte tilfelle fastsette andre utbetalingsplaner enn det som er nevnt ovenfor. Forskuddsutbetaling kan finne sted dersom det er dokumentert at det er nødvendig for å få gjennomført tiltaket/prosjektet. Tiltakets art avgjør kravet til dokumentasjon. Eksempler på dokumentasjon kan være et kvalitetssikret budsjett med kostnadsoverslag, skriftlig tilbud fra underleverandør, kvitteringer med mer. Bakgrunnen for forskuddsutbetaling skal framgå av tilskuddsbrevet.

§ 12 *Krav til rapportering og regnskap fra mottaker av tilskudd*

Ved rapportering skal elektronisk søknadssenter benyttes. I den elektroniske rapporten for tiltak etter § 5 fremkommer det en egenvurdering av prosjektets faglige resultater. For at fylkesmannen skal kunne vurdere gjennomføringen bør denne beskrivelsen minimum inneholde:

- Hvordan tiltaket ble gjennomført.
- Ble det gjennomført i henhold til avtale?
- Utfordringer underveis.
- Hvorfor/hvorfor ikke tiltaket hadde tapsreducerende effekt.

I tillegg til den elektroniske rapporten skal det føres regnskap for prosjektet som helhet. Dokumentasjonskravet vil avhenge av tiltakets art. Det skal vedlegges kopi av bilag for de faktiske utgiftene knyttet til det utførte tiltaket. For tiltak der det er gitt tilskudd til innleid hjelp skal det som minimum vedlegges ansettelseskontrakt/avtale, signert timeliste/logg, samt lønnslipp. Kopi av kontooverføring godtas ikke.

For utvidet tilsyn i kombinasjon med andre tiltak er det et minstekrav at det leveres signert tilsynslogg som viser hva som er ordinært tilsyn og hva som er i utvidet tilsyn. Denne loggen skal som minimum inneholde hvem som har utført tilsynet, når tilsynet ble gjort (uke, dato, tid på døgnet), hvor tilsynet ble gjort, tidsbruk, samt status for beiteområdet (rolig, funnet døde dyr m.m). Kart over beiteområdet skal vedlegges. Fylkesmannen kan i tillegg be om annen informasjon de mener er nødvendig for å sikre at tilskudd blir brukt i henhold til vilkårene i tilskuddsbrevet.

For kortvarig intensivt tilsyn gjelder samme regler som for utvidet tilsyn. Hvis slikt tilsyn utføres sammen med kadaverhund bør fylkesmannen normalt sette vilkår om at det er godkjente ekvipasjer som brukes.

For tidlig nedsanking av sau skal det føres nøyaktige tall for hvor mange dyr som er sanket per dag, da dette er grunnlag for utbetaling av tilskudd.

I de tilfeller der det er fastsatt fremdriftsbetaling, kreves fremdriftsrapporter før terminutbetalingene.

Fylkesmannen kan komme med vilkår for rapportering og regnskap utover det som er nevnt i denne paragraf.

§ 13 *Kontroll*

Kontrollen må avpasses etter tilskuddets størrelse. Kontrollen skal normalt ta utgangspunkt i rapporter og gjennomføres som en generell formalia- og rimelighetskontroll av disse ut fra den kjennskap tilskuddsforvalter har til tilskuddsmottaker og forholdene ellers. Kostnadene ved å gjennomføre kontrollene må vurderes i lys av den antatte nytten av kontrollen.

Mange av de tiltak som gjennomføres foregår over en kort tidsperiode, og det kan være nødvendig at kontroll gjennomføres på kortere varsel. I de tilfeller fylkesmannen anser det som viktig å kunne ha slike kontroller skal dette fremkomme av vilkårene i tilsagns- og/eller tilskuddsbrevet.

§ 14 Omgjøring og tilbakebetaling av tilskudd

Fylkesmannen/Direktoratet for naturforvaltning har mulighet for å kreve hele eller deler av tilskuddet tilbakebetalt, jf. § 8. Denne muligheten skal fremkomme av vilkårene i tilsagns- og/eller tilskuddsbrevet.

§ 15 Klageadgang

Direktoratet for naturforvaltning er klageinstans for vedtak fattet av fylkesmannen. Miljøverndepartementet er klageinstans for vedtak fattet av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 16 Dispensasjon

Direktoratet for naturforvaltning kan dispensere fra bestemmelsene i forskriften i særlige tilfeller. Med dette menes at behovet for dispensasjon må være tungtveiende, og det må ikke gis rutinemessig.

Fylkesmannen kan dispensere fra søknadsfristen i § 4. Søknadsfristen er normalt 15. januar, men fylkesmannen kan forlenge/utsette denne fristen.

§ 17 Myndighet til å endre forskriften

Det fremgår av forskriften § 17 at Direktoratet for naturforvaltning har myndighet til å vedta endringer i forskriften. Eventuelle forslag til endringer vil bli sendt på høring på vanlig måte.

§ 18 Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft 1. januar 2013. § 10 regulerer adgangen til å fastsette nasjonale satser for tiltakene tidlig nedsanking av sau og hjemmebeite. Satsene blir fastsatt på et senere tidspunkt, og denne bestemmelsen gjelder derfor fra den tid direktoratet bestemmer.